

Fra stolthed til ydmyghed

Dan 3,31-4,34

"Hvor store er ikke hans tegn, hvor vældige er ikke hans undere! Hans kongerige er et evigt rige, hans herredømme varer i slægt efter slægt" (Dan 3,33).

Hovedtanke

Skiftet fra stolthed til ydmyghed kan være vanskeligt, men den, der indlader sig på Gud, vil modtage hans velsignelse.

Baggrund

Helt uventet møder vi i Daniels bog – som handler om store verdens-riger og betydningsfulde historiske begivenheder – en usædvanlig episode i en magthavers liv.

Kapitel 4 er formuleret som en kongelig skrivelse, hvori Nebukadnesar indvier alt folket i hele riget i en personlig oplevelse. Denne historie er højdepunktet i fortællingerne om Nebukadnesar i Daniels Bog. I første omgang har kongen fået kendskab til Israels Gud gennem Daniel og hans venner. Nu konfronteres han helt personligt med Gud.

Til at begynde med er Nebukadnesar endnu uvidende vedrørende den guddommelige åbenbaring af drømmen. Senere kræver han uindskrænket tilbedelse af sin egen gud (*min gud* 3,14). Men nu hæver han sig selv og sin magt op som ultimativ rettesnor. "Samtidig vokser hans erkendelse af den himmelske Gud: hans første møde endte med lovprisning af den Gud, der åbenbarer. Dernæst priste han Gud for hans magt til at frelse, og ved afslutningen af kap. 4 får han den erkendelse, at Gud alene er hersker, og hans rige er af evig karakter" (Dieter Bauer, *Das Buch Daniel*, Stuttgart 1996, 109).

Kapitlets budskab er klart: Gud er også interesseret i den babyloniske konge og forsøger at nå ham. Her handler det om menneskelig stolthed. Denne problemstilling er også aktuel i dag.

Skæbnesvanger ro

Dan 3,31-4,1

I hvilken situation får kongen sin drøm?

Baggrund

Kongen begynder sit brev med en kort, poetisk passage. Han henvender sig med en fredshilsen til alle folkeslag og mennesker med mange forskellige sprog. Han ophøjer den Højeste og lovpriser ham for hans tegn og undere.

Nebukadnesar angiver ikke tidspunkter for de omtalte begivenheder. Han nævner blot, at han lever lykkeligt og tilfreds i sit palads (4,1). Den beskrivelse passer bedst på anden halvdel af hans regeringstid. Han har underlagt sig sine fjender, han har styr på sit rige og har det godt. Han hersker over et verdensrige, bor i et storslået palads, nyder livets bekvemmeligheder og har ro i sit hus. Men roen bedrager.

Til fordybelse

Alt her i livet har sin tid. Men hver tid rummer også sine egne farer. Det gælder også for tider med ro. Netop i de gode tider kan de største fristelser opstå. Det måtte Nebukadnesar også sande i sit liv. Bibelen gør ikke blot opmærksom på den kendsgerning i denne tekst. Kong David brød for eksempel sit ægteskab og blev til morder i en sådan fase af livet (2 Sam 11).

Til anvendelse

Gud giver os tider med ro – og det har vi også brug for. Men ro kan bedrage og føre tankerne på afveje. Vi kan godt lide at være tilfredse med det, vi selv har ydet og skabt – uden Gud (ifølge Ernst-August Bremicker, *Der Prophet Daniel und seine Botschaft*, www.bibelkommentare.de, 101, 7.1.2019).

Til fordybelse

"Kun hos Gud finder min sjæl ro, fra ham kommer min frelse"
(Sl 62,2).

En foruroligende drøm

Dan 4,2-15

Hvordan beskriver Gud sin plan med Nebukadnesar?

Baggrund

Den rolige tid bliver afbrudt af en foruroligende drøm. Gud henvender sig i drømmen til Nebukadnesar, fordi han har en plan med ham.

Til forskel fra den første drøm (kap. 2) kan kongen meget præcist huske det, han har set. Han fornemmer, at drømmen indeholder et vigtigt budskab, men det er kodet, og han forstår det ikke. Daniel er efterhånden kendt ved hoffet, og han kan overtage drømmetydningen, efter at hans kolleger har måttet give op. Selv om Nebukadnesar har oplevet, hvor overlegen Daniels Gud er i forhold til hans egne (kap. 2-3), taler han her ikke om Daniels Gud, men om sine egne guder (v. 6). Det er først i slutningen af kapitlet, at han kommer til erkendelse af, at Gud virkelig er *den højeste* (v. 31).

Det træ, som Nebukadnesar ser, er langt højere end alle andre træer. At det er placeret midt på jorden, afslører, at der her er tale om en symbolsk fremstilling af Nebukadnesars herredømme. Som den, der er indsat af Gud, sammenlignes han med et træ, der giver mennesker og dyr læ og føde (2,36-38; sml. Ez 31).

Men af hele det høje træ, der gav næring til alle skabninger, blev der på befaling af et himmelsk væsen (en vægter v. 10) kun en stub til overs. Billederne flyder ind over hinanden: træstubben opfører sig som et dyr, der spiser græs (sml. v. 22.29) og lægges i lænker. Det menneskelige hjerte erstattes af et dyrehjerte for en periode af syv tider (år) (ifølge SEB 1056).

Til fordybelse

”Meningen med hele begivenheden skal være en påmindelse til ‘de levende’: det er alene Gud, der har magten, også over de nok så mægtige menneskelige herskere. For Daniels Bogs læsere er det en trøsterig viden: også de menneskelige magthavere i deres egen tid vil blive straffet for deres arrogance – ligesom Nebukadnesar dengang” (Dieter Bauer, *Das Buch Daniel*, Stuttgart 1996, 114).

Drømmen tydes

Dan 4,16-24

**Hvordan tyder Daniel Nebukadnesars drøm?
Hvilket håb stiller han ham i udsigt?
Hvilket supplerende råd giver han ham?**

Baggrund

Daniel stod et øjeblik forfærdet (v. 16). Denne reaktion viser på én og samme tid hans ærefrygt over for Guds åbenbaring og hans frygt for kongen, som han har et skæbnesvangert budskab til.

Ligesom i Ez 31 er træet, *der nåede himlen*, et billede på verdensherskeres arrogante hovmod. Daniel skal meddele kongen op i hans åbne ansigt: "Træet – *det er dig, konge*" (v. 19).

Efter at træet er blevet beskrevet, varsles en domshandling af et himmelsk sendebud. Træet skal fældes. Kongen vil for en stund miste sin kongelige værdighed og position, men ikke selve kongeriget (v. 23). Han vil blive udstødt af mennesker og bo blandt de vilde dyr. "Billederne i v. 12-13 og deres tydning viser, at kongen vil blive bundet af sindssyge og vil miste sin sunde fornuft" (Stuttgarter Erklæringsbibel (SEB) 1057).

Daniel slutter sin tydning med et fremtidshåb. Han formulerer høfligt, men klart og tydeligt, et råd til kongen (v. 24). Dermed giver han udtryk for drømmens egentlige budskab, der er at få kongen til at omvende sig. Kongen skal høre op med sine synder. Daniel sætter *synd og retfærdighed, overtrædelser og barmhjertighed* op over for hinanden. Han gør det klart for kongen, at Gud ikke stiller sig tilfreds med hensigtserklæringer, men at han forventer handling: kongen skal anerkende Gud som Herren, handle retfærdigt og være barmhjertig.

Til eftertanke

"Hvis vi ikke modererer vores stolthed, så bliver den til vores værste straf" (Dante Alighieri).

Drømmens opfyldelse – fornedrelse

Dan 4,25-30

Hvad er årsagen til, at Nebukadnesar mister sin kongeværdighed og status?

Baggrund

Babylon var under Nebukadnesar blevet en betydningsfuld og pragtfuld by. Dens hængende haver var et af antikkens vidundere. Man kan stadig se utallige mursten med Nebukadnesars navnetræk, der vidner om kongens umådelige byggeaktivitet. Nebukadnesar var en magtfuld hersker. Men hans succes affødte stolthed, der sidenhen blev skæbnesvanger for ham.

På trods af, at Nebukadnesar af Daniel blev opfordret til at omvende sig, går drømmen, som forudsagt, i opfyldelse et års tid senere. Da han fra paladsets tag skuer ned over byen, fyldes hans hjerte med stolthed og hovmod, og han giver udtryk for det, som hans hjerte længe har været fyldt af.

Alt det, som Gud har skænket ham: kongedømme, herredømme, magt, succes og rigdom, giver han sig selv æren for. "Dette er det store Babylon, som jeg med magt og styrke har bygget som kongelig residens for at kaste glans over min herlighed" (v. 27). Han takker ikke engang Babylons guder. Han har kun øje for sig selv og sit ry. Det, der fylder kongen med stolthed, slører hans blik og gør ham blind for den meget større virkelighed, at det er Gud, han skylder tak.

Nebukadnesar er ikke færdig med at tale, før der lyder en røst fra himlen. Denne gang er det ikke længere en advarsel, men derimod en meddelelse om den kommende dom. Når Guds time er kommet, er der ingen, der kan forhindre det. Gud er langmodig og barmhjertig. Men hvis man til stadighed lader hånt om hans nåde, får man konsekvenserne at føle.

Til eftertanke

"Et stolt menneske ser altid ned på ting og mennesker; og du kan naturligvis ikke se, hvad der er oven over dig selv, når du hele tiden kigger ned" (Clive Staples Lewis).

Drømmens opfyldelse – genoprettelse

Dan 4,31-34

Hvilken erkendelse kommer Nebukadnesar til syvende og sidst til? Hvilke følger har det i sidste ende for ham?

Baggrund

Babylons konge er blevet dybt ydmyget. Gud har besluttet – men også begrænset – perioden for ydmygelsen. Da den tid er gået, løfter Nebukadnesar sine øjne *mod himlen*. Dette er det afgørende vendepunkt: at rette blikket opad ændrer alt.

”Genoprettelsen sker i to trin: blikket mod himlen (v. 23) gør, at *forstanden* vender tilbage, dvs. evnen til at erkende og bedømme. Efter at den helbredte har anerkendt Gud som *den højeste* og lovprist ham, indsættes han igen i sin kongelige værdighed og magt” (SEB 1057f).

Indtil da havde Nebukadnesar nægtet at bøje sig for Gud. Nu har han lært lektien og giver ikke længere sig selv æren, men Gud, *himplens konge*. Kontrasten mellem den arrogante selvforherligelse og den ydmyge erkendelse er imponerende. Han, der mente, han selv var alle tings målestok, anerkender nu Guds storhed og herlighed. Det er den største opdagelse, et menneske kan gøre i sit liv.

Til fordybelse

Det er ikke altid let at indrømme egne fejl. Et brev som det, der omtales her, hvori en konge indrømmer sin stolthed og uforstand, ja endda sin sindssyge, tyder på ægte omvendelse. Kongen har fået et andet og nyt syn på Gud og sig selv og er nu i stand til at erkende grænserne for menneskelig magt (v. 32). Det sidste billede, vi i Daniels Bog får af Nebukadnesar, viser et ydmygt og taknemmeligt menneske, der synger til Guds ære og advarer andre imod at blive hovmodige.

EKSKURS

Sund og usund stolthed

Sl 101,5b
Es 2,12
Jak 4,6

Bibelen advarer indtrængende mod stolthed og hovmod. Nebukadnesars erfaring er et gribende eksempel på, hvordan det kan gå et menneske, der er forblændet af sin egen stolthed.

I det 6. årh. optog pave Gregor I begrebet stolthed – sammen med seks andre synder – i sit katalog over de "syv dødsynder". Stolthed er på ingen måde en bagatel.

"Det kan du være stolt af," siger vi til en, der lige har bestået en eksamen eller har ydet noget særligt. "Dumhed og stolthed vokser på samme træ," er der et ordsprog, der siger. Det passer ikke rigtigt sammen ... Inden for psykologien anvender man begrebet stolthed mere nuanceret. Stolthed befinder sig mellem de to yderligheder: sund selvtillid og arrogant indbildskhed. Der er stadig god grund til at advare mod falsk stolthed og opfordre til at omgås denne følelse med omhu.

"Alle har et. Det er størrelsen, der afgør, om det er et sundt et eller ej. Det drejer sig om egoet. Og det hænger sammen med en stærk følelse: stolthed. I sin sunde form fremmer den ambitioner, kreativitet og personlig succes. Hvis man ikke er opmærksom, vokser den én over hovedet. Et oppustet ego fører sjældent til noget godt, men hyppigt til en sand narcissistisk afvigelse. Overdreven stolthed får os til at tro, at succesen virkelig er vores egen fortjeneste, eller at vi er 'Masters of the Universe'. Jo større berømmelse og jo længere applaus, vi får, jo større er faren for, at stoltheden over vores opnåede succes udvikler sig til en farlig attitude og et usundt karaktertræk" (Jochen Mai, <https://karriere-bibel.de/stolz/>, 7.1.2019).

Resumé

Som hersker over et verdensrige satser Nebukadnesar på egen klogskab, kraft og indsats. I mødet med den levende Gud erkender han sit hovmod og sin stolthed og giver Gud den ære, han oprindeligt havde tildelt sig selv.

Spørgsmål til drøftelse

- Indledende spørgsmål
- 1 **Hvad er forskellen på sund selvtillid og falsk stolthed?**
- Supplerende spørgsmål
- 2 "Hovmod står for fald."
Hvilke eksempler kender I på det?
- Dan 4,7-14
- 3 **Diskutér betydningen af billedet med træet!**
Hvad siger billedet om en konges eller en regerings opgave?
Hvordan kan storhed og magt blive til indbildskhed?
- Dan 4,16-24
- 4 **Hvem rusker nu om stunder op i magthaverne?**
Hvilken indsigt bør man være i besiddelse af, når man øver indflydelse på andre?
Hvad betyder Daniels opfordring om at være retfærdig og barmhjertig mod de hjælpeløse for os i dag?
- Dan 4,25-27
- 5 **Hvor hører man den slags udråb i dag?**
Læs og diskutér citatet i fredagsafsnittet!
- Dan 4,31-34
- 6 **Hvilken indsigt og hvilke forandringer er mulige, hvis man retter blikket mod himlen?**